

Två kommunalnämnders handläggning av ett ärende rörande placeringen av ett barn i skola och skolbarnsomsorg. – Fråga om skyldighet för skolmyndighet att kontrollera vem som är vårdnadshavare för barnet

Anmälan

AA anförde i en anmälan till JO klagomål mot Vattholma och Eriksbergs kommunalnämnder i Uppsala kommun. Han var missnöjd med handläggningen av ett ärende rörande placering av ett barn i skola och skolbarnsomsorg. I sin anmälan anförde han i huvudsak följande.

Han har tillsammans med sin hustru gemensam vårdnad om dottern BB, född 1989. Utan hans vetskap sade hustrun i maj 1998 upp BB:s placering i skolbarnsomsorgen i Storvreta inom Vattholma kommunal och ansökte om skolplacering samt skolbarnsomsorg i Eriksbergs kommunal. Hennes avsikt var att ensam flytta med dottern. Ansökan ledde till att dottern ströks från sin omsorgsplats i Storvreta och fick en plats i Hågalalsskolan. Före skolstarten ringde dotterns blivande klassföreståndare i Hågalalsskolan hem till familjen för att önska BB välkommen till sin nya klass. AA var den som svarade i telefonen och fick på detta sätt vetskap om vad som ägt rum. Han förhindrade då dotterns skolbyte. Han hade inte blivit tillfrågad om skolbytet, och det var en slump att det inte blev av.

Utredning

Inledningsvis inhämtades upplysningar per telefon från rektor CC vid Hågalalsskolan inom Eriksbergs kommunal i Uppsala kommun. Därefter remitterades anmälan för utredning och yttrande till Vattholma och Eriksbergs kommunalnämnder i Uppsala kommun.

Vattholma kommunalnämnd anförde i sitt remissvar bl.a. följande.

Utredning

Handläggaren för barn och ungdom anför följande vad gäller rutiner i allmänhet samt hanteringen i det åberopade enskilda fallet.

BB hade en skolbarnsplacering under årskurs 1 och 2 vid Lyckeboskolan under tidsperioden 960805–980731 då vi från Vattholma kommunalförvaltning 1996 endast placerade skolbarnen två år i taget. Inför årskurs 3 så delade

skolbarnsomsorgens personal vid Lyckeboskolan på uppdrag från undertecknad ut ansökningsblanketter till blivande årskurs 3:or hösten 1998 ifall föräldrarna önskade fortsatt skolbarnsomsorg för sina barn i årskurs 3.

Familjen önskade skolbarnsomsorg för sin dotter i årskurs 3 och inkom med ansökningsblanketten den 19 februari 1998 som registrerades vid förvaltningen. Familjen erbjöds skolbarnsomsorg skriftligen den 4 maj 1998 för sin dotter BB då förvaltningen skickade ut ett placeringsmeddelande avseende tidsperioden 980801–990731. Placeringsmeddelandet återkom till förvaltningen den 12 maj 1998 där DD, modern till BB, tackat nej till placeringen varvid BB:s placering vid Lyckeboskolans skolbarnsomsorg upphörde 1998-07-31.

Den 9 juli 1998 blir undertecknad kontaktad av AA, BB:s pappa, som således önskar skolbarnsomsorg för sin dotter BB vid Lyckeboskolan i årskurs 3 då familjen enligt honom ska bo kvar i Stolvreta. Undertecknad skickar samma dag med posten ett nytt placeringsmeddelande med erbjudande om skolbarnsomsorg för BB vid Lyckeboskolan fr o m 980801 t o m 990731. Denna gång hade AA undertecknat placeringsmeddelandet som inkom till förvaltningen 980716 och därmed tackat ja till skolbarnsomsorg för dottern.

Således har ingen uppsägning formellt förekommit i ärendet.

Vattholma kommunalnämnds yttrande

Vattholma kommunalnämnd har som ståndpunkt att man utifrån föräldrabalken 6 kap. 13 § får utgå ifrån att föräldrarna vid gemensam vårdnad är överens. Eftersom ingen formell uppsägning förekommit i ärendet anser nämnden att ansvaret i denna fråga ligger på föräldrarna och inte på kommunalförvaltningen.

Eriksbergs kommunalnämnd har i sitt remissvar anfört bl.a. följande.

Utredningen

Skolans rektor anför följande vad gäller rutiner i allmänhet samt hanteringen i det åberopade enskilda fallet:

Vi får utdrag ur KIR (kommuninnevånarregistret) på de elever som bor inom kommundelen. Till dessa skickas inskrivningsblankett inför förskoleklass och år 1, (bilaga 1, bilagan här utelämnad; JO:s anm.). På blanketten kryssas i vårdnadshavare m m. Samtidigt söker man eventuellt plats på fritidshem.

När elever flyttar ringer/skriver föräldrar och frågar om det finns plats för deras barn på skolan. Finns det plats så anmäler föräldrarna till den skola där barnet är placerat att de skall flytta, när och till vilken skola. Avlämnande skola skall skicka utflyttningsanmälan till oss, (bilaga 2, bilagan här utelämnad; JO:s anm.).

Har barnet behov av plats i fritidshem görs anmälan på särskild blankett, (bilaga 3, bilagan här utelämnad; JO:s anm.). På denna skall man ange Moder/Maka/Sammanboende och Fader/Make/Sammanboende. Blanketten undertecknas av vårdnadshavare.

När barnet börjar tar klassläraren ett första utvecklingssamtal. I detta får föräldrarna tillfälle att berätta om familjeförhållanden etc. Man frågar också om de ger sitt tillstånd att vi får kontakta avlämnande skola/klasslärare för överlämnande. Skolsköterskan skickar sedan hem en blankett till föräldrarna där de får ge sitt medgivande att hon får rekvirera barnets journaler från avlämnande skola.

I detta speciella fall ringde mamman i maj 1998 till skolexpeditionen och frågade om vi hade plats för flickan till år 3 inför hösten. De skulle flytta till Stigbergsvägen som ligger inom vårt upptagningsområde. Vi hade plats. Hon bad att få blankett för ansökan om fritidshemsplats. Skolassistenten skickade en blankett som kom tillbaka, (bilaga 4, bilagan här utelämnad; JO:s anm.).

Eftersom det gällde en inflyttning till hösten och vi var osäkra på klassplacering och ville avvakta andra eventuella ut- och inflyttningar fördes flickan inte in i vårt skoldatregister före semestrarna.

Efter semestrarna kontaktades vi av pappan som motsatte sig placering här. Han skickade senare ett fax (bilaga 5, bilagan här utelämnad; JO:s anm.) där han meddelar att flickan inte skall börja hos oss. Vi hade inte någon ytterligare kontakt. I och med detta placerades inte flickan här.

Eriksbergs kommunalnämnds yttrande

I det här fallet har föräldrarna gemensam vårdnad – det framgår av kommuninnevårnaregistret – och en av vårdnadshavarna, mamman, har ansökt om skol- och fritidsplacering i Eriksbergs kommun.

När föräldrar har gemensam vårdnad om barn skall de också gemensamt fatta beslut av betydelse för barnets räkning. Var ett barn skall gå i skolan kan vara ett sådant beslut. Enligt kommunens mening måste det dock vara en fråga för föräldrarna att se till att de faktiskt är överens. Om det skulle vara så att en skolplacering endast skulle kunna verkställas på begäran av båda vårdnadshavarna torde detta leda till en ytterligare administrativ belastning på en redan hårt ansträngd skoladministration.

AA bereddes tillfälle att yttra sig över remissvaren.

I beslut den 16 februari 2001 anförde *JO André* följande.

Bedömning

Enligt 4 kap. 5 § skollagen (1985:1100) skall hemkommunen sörja för att utbildning kommer till stånd för var och en som enligt lagen har rätt att gå i grundskolan. Varje kommun är vidare, enligt 4 kap. 6 § skollagen, skyldig att vid utformningen av sin grundskoleverksamhet beakta vad som för eleverna är ändamålsenligt ur kommunikationssynpunkt. Vid fördelningen av elever på olika skolor skall kommunen beakta vårdnadshavares önskemål om att deras barn skall tas emot i en viss skola så långt det är möjligt utan att andra elevers berättigade krav på placering i en skola nära hemmet åsidosätts eller att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Varje kommun svarar, enligt 2 a kap. 1 § skollagen, för att barn som är bosatta i Sverige och som stadigvarande vistas i kommunen erbjuds skolbarnsomsorg t.o.m. tolv års ålder. När vårdnadshavaren har anmält behov av plats inom skolbarnsomsorgen skall kommunen enligt 2 a kap. 7 § skollagen erbjuda plats utan oskäligt dröjsmål.

Av utredningen i ärendet framgår att AA och hans hustru DD gemensamt hade vårdnaden om dottern BB som hade gått årskurserna 1 och 2 i Lyckeboskolan inom Vattholma kommun i Uppsala kommun. Vidare framgår att DD i ett skriftligt meddelande till Vattholma kommunalförvaltning den 12 maj 1998 tackade nej till fortsatt placering inom skolbarnsomsorgen inför årskurs 3 samt att hon samma månad ansökte om skol- och skolbarnsomsorgsplacering för dotterns räkning vid Hågalsskolan inom Eriksbergs kommun i Uppsala kommun. Sedan AA kontaktat Vattholma kommunalförvaltning respektive Hågalsskolan kom någon ny skolplacering inte till stånd och BB erhöll en plats inom skolbarnsomsorgen i Storvreta.

Grundläggande bestämmelser om vårdnadshavares ansvar finns i 6 kap. 2 § andra stycket föräldrabalken (FB). Närmare regler om vårdnadens utövande finns i 6 kap. 11–13 §§ FB. Barnets vårdnadshavare har rätt och skyldighet att bestämma i frågor

som rör barnets personliga angelägenheter. Om barnet har två vårdnadshavare skall de enligt 6 kap. 13 § FB tillsammans utöva bestämmanderätten. Det krävs alltså normalt gemensamma beslut i frågor som rör vårdnaden. Bestämmanderätten utövas dock av den ena vårdnadshavaren ensam när den andra till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak är förhindrad att ta del i beslut rörande vårdnaden och beslutet inte kan skjutas upp utan olägenhet. Beslut som är av ingripande betydelse för barnets framtid får dock inte fattas av den ena vårdnadshavaren ensam, om inte barnets bästa uppenbarligen kräver det. Till denna kategori av beslut brukar hänföras frågor som rör barnets skolgång och bosättning (jfr prop. 1975/76:170 s. 178, SOU 1995:79 s. 85 f. och prop. 1997/98:7 s. 53).

BB hade varit placerad i Lyckeboskolans skolbarnsomsorg inom Vattholma kommun del i årskurserna 1 och 2. Annat har inte framkommit än att båda vårdnadshavarna bodde tillsammans med henne. Utredningen ger inte vid handen att kommunalförvaltningen, när DD i maj 1998 tackade nej till placeringen av BB inom skolbarnsomsorgen inför årskurs 3, hade anledning att anta att vårdnadshavarna inte var överens beträffande valet av omsorg. Mot denna bakgrund och då BB, sedan AA i juli kontaktat förvaltningen och förklarat att familjen skulle bo kvar i området, åter fick en plats i skolbarnsomsorgen finner jag inte skäl att kritisera Vattholma kommunalnämnd för handläggningen av frågan om BB:s placering i skolbarnsomsorgen.

Det framgår av utredningen att DD efterfrågade skolplacering och plats i skolbarnsomsorgen vid Hågalsskolan för BB:s räkning med uppgivande av att BB skulle flytta till en adress inom skolans upptagningsområde. Därigenom förelåg det i och för sig sådana skäl som motiverade att BB skulle tas emot som elev vid skolan. Som ovan anförts rörde det sig dock om ett beslut som vårdnadshavarna hade att fatta tillsammans. Av utredningen framgår att DD på den blankett angående skolbarnsomsorg som hon lämnade in till Hågalsskolan inte hade fyllt i någon uppgift om barnets far. Någon närmare kontroll av familjeförhållandena synes inte ha gjorts från skolans sida. Utredningen ger i stället vid handen att skälet till att en ändrad skolplacering av BB inte kom till stånd var att AA av en händelse fick vetskap om det hela och kontaktade skolan före skolstarten.

Det som genom Eriksbergs kommunalnämnds remissvar har framkommit beträffande Hågalsskolans rutiner rörande barn som placeras i annan årskurs än årskurs 1, innebär att barnets familjeförhållanden som regel inte klargörs förrän vid ett första utvecklingssamtal efter skolstarten. En skola måste emellertid känna till och kunna belägga de förhållanden som motiverar att ett barn skall tas emot i skolan. Detta innebär bl.a. att skolan, innan barnet skrivs in, måste kontrollera uppgifterna i folkbokföringen om vem som är vårdnadshavare för barnet. Jag utgår från att Eriksbergs kommunalnämnd tillser att rutinerna förbättras i detta avseende.

Med den kritik mot Eriksbergs kommunalnämnd som ligger i det ovan anförda avslutas ärendet.